

P E S M I V P R O Z I

F E R D O K O Z A K

I.

Še včeraj so topli curki jesenskega dežja zalivali naš vrt in drevje je bilo vse črno kakor s solzami oblito.

Danes pa je v zraku luč, rosna, vse odrešujoča svetloba.

Oblakov ni, oblaki so le mehki, svetlo strmeči spomini.

Luč je dan in dan je luč, ki ne preplavlja sob in hiše; le zunaj, za okni stoji kakor sijajno jezero, ki se samo v sebi tisočero zrcali.

II.

Bodi moja ljubica nocoj, o bodi!

Nebo je kakor morje, v čigar razsvetljenih globinah utripajo venci belih, svetlih, svetlih zvezd.

Veter je razvel trpkih dišav po baržunastih tišinah.

O, bodi moja nocoj!

Bodi mi ljubica, ti prelestna, ti očiščena divjina!

Nobena skrivnost te ne krade očem; vsa si jasna in tvoje razgaljeno telo je kakor dozorel sad.

Pa vendar se roke ne zganejo; zamaknjene v tvoj beli sijaj drhte pred tvojo jarko lučjo.

Bodi moja nocoj!

Pri tebi bi sedel in pil s pogledi tvojo grenko slast, kakor zlato, malce zamišljeno vino, ki zavžito žge.

O, bodi moja ljubica, ti jasna, sijajna, ti čudežna jesenska noč.

III.

Kadar se temni, težki jesenski večeri sklonejo k zemlji, zaidem rad v predmestja, kjer ni luči in so ceste blatne in dolge. Množice trudnih se vračajo v svoje domove in vsak korak je pozdrav domačiji, ki čaka tam nekje, ob tej dolgi cesti. Tam je toplo, tam gori luč.

Temni, težki jesenski večeri!

Včeraj sem hodil med njimi, ki so se vračali tja, kjer gori luč. In naenkrat je vztrepetal nad našimi glavami oster otroški glas: «Mamica!»

Sredi mračnih, neprijaznih hiš se je utrnil v pesem trudnih korakov bel cvet: «Mamica!»

Kadar se temni, težki jesenski večeri sklonejo k zemlji, zaidem rad v predmestja, med množice, ki se vračajo po dolgi cesti. Domače in toplo mi je med njimi, potniku na samotni, dolgi cesti.

In jaz vem: kadar se nagne leto življenja, kadar se zvečeri in bom truden, kadar mi boš, o zemlja, tako blizu, da bom zagledal ves tvoj obraz — takrat te pokličem, ti domačija, kjer sveti luč. Čisto tiho, neslišno: «Mamica!»

O RELATIVITETNI TEORIJI

MILAN VIDMAR

Tik pred svetovno vojno je bilo. V hamburškem pristanišču je ležal orjaški parnik «Vaterland», pripravljen na prvo svoje potovanje v Ameriko. Take ladje svet še ni bil videl. Nemška tehnika je s ponosom gledala na dovršeno delo. S ponosom je vabil Albert Ballin, znani šef tvrdke-lastnice, izbrane goste na ogled parnika in na svečano pojedino.

Pokazal jim je razkošne kabine, elegantne obedovalnice in salone, sportne prostore in zabavališča. Pokazal jim je stroje, ki so tekli precizno in skoro neslišno.

Svečana večerja je trajala pozno v noč. Glavam, razgretim od šampanjca, se je končno zahotelo svežega zraka. Vsi udeleženci pri večerji so radi sledili gostitelju na sprehod po promenadnem krovu.

Pa glej! Zdajci ni bilo nikjer Hamburga, nikjer pristanišča, nikjer mogočne Elbe. Parnik je mirno plul na odprtem morju. Nihče ni bil opazil, da je že med večerjo ogromna ladja krenila na pot.

Presenečenje, ki ga je občutil takrat, je kasneje jako zanimivo opisal eden izmed udeležencev v dunajski «Neue Freie Presse». To presenečenje mu je bilo važneje nego vsa razkošna oprema parnikova, nego vsa tehnična čuda, ki jih je videl na ladji. Mož je pač doživel izvrstno uspel eksperiment relativitetne teorije.

Kaj prav za prav pravi tako zvana relativitetna teorija? Enostavno samo to, da se dogodki vrše v vseh enakomerno premikajočih se sistemih po istih zakonih, ne meneč se za enakomerno premikanje svojega sistema.

Če mi doma pri večerji po nerodnosti pade žlica na tla, mi bo padla prav tako, kakor mi pade z mize v obedovalnici na parniku, ki se enakomerno premika. Po promenadnem krovu se sprehajam